

NAŠ

DOM

**LIST ZA LJUDSKO
PROSVETO
LETNIK XVIII**

Zvestoba za zvestobo.

V našem delu, ki smo ga razvili, se je porodil nov čas. Delo izobrazbe je v resnici najbolj potrebno. Kakor v vsakdanjem življenju moraš imeti pa tudi pri izobraževanju dobrega prijatelja, ki ti bo zvest in zanesljiv svetovalec. Glej, tak nenadomestljiv prijatelj je

LIST ZA LJUDSKO PROSVETO

„NAŠ DOM“

ki prihaja zdaj ob koncu leta k tebi z dobrim nasvetom in s prošnjo, da ga ne zapustiš, temveč da mu ostaneš tudi ti tako zvest kakor je on tebi. Če pa si prijatelj „Našega doma“, mu boš pridobival zdaj ob nastopu XIX. letnika veliko novih znancev in somišljenikov, ki jim povej, da bo „Naš dom“ l. 1927 zelo napredoval, zlasti bo pisal poljudno in preprosto za slovenske fanle in slovenska dekleta, pa tudi za druge stanovce. „Naš dom“ bo prijetno domače ognjišče za vse, ki se jim hoče poštene krščanske izobrazbe in zabave. Cena mu ostane ista kakor zdaj, 20 Din na leto, kar je gotovo še zelo poceni, posebno, ako pomislimo, da prinaša tudi lepe slike.

Zato, prijatelj, vedi: ostani „Našemu domu“ zvest naročnik in točen plačnik, ter da je agitacija za „Naš dom“ skozi in skozi, vselej in povsod ta in prihodnji mesec misel vseh dobrih Slovencev!

„Naš dom“ se naroča pri upravi v Mariboru, Aleksandrova cesta 6./I. Vsak, ki pridobi 10 novih naročnikov, dobiva list zastonj. Na delo in agitacijo za „Naš dom“!

Katoliški nacionalizem.

Vojteh Čuš.

(Spominu 10. oktobra in 12. novembra.)

Kaj je nacionalizem? Je ljubezen do lastnega naroda. Je veselo priznavanje k narodu, ki mu pripadamo. Je srčna radost in bol, ki jo občutimo, če se lastnemu narodu, ali posameznim delom tega naroda, godi dobro ali slabo, če lastni narod doleti kaj veselega, ali če ga zadene nesreča.

Kot kristjani moramo sicer sočuvstvovati z vsemi ljudmi in z vsemi narodi. Krščanska ljubezen je in mora biti splošna, univerzalna. Vsem ljudem in vsem narodom moramo hoteti dobro. In če so v potrebi, jim moramo skušati po svoji moči pomagati. Sovraštvo je nemoralno. Paganski nacionalizem je, če kdo časti in ljubi zgolj svoj lastni narod in nima nobenega čuta in srca za druge narode, ali če drugim narodom celo želi hudo, če se veseli njihove nesreče, če jih smatra za manjvredne, če jih prezira in zaničuje, če jim želi škodovati in jim dela krivico. Tak omejeni, paganski nacionalizem mi zavračamo. — Nasilje proti bližnjemu je dovoljeno samo v silobranu. Če nas namreč bližnji krivično napada in nam dela krivico, tedaj imamo pravico, da se na postaven način branimo. In tudi narod se sme na postaven način braniti proti krivici, zatiranju in nasilju.

Naš nacionalizem je krščanski nacionalizem, naša ljubezen do naroda je krščanska. Pri nas si o tem še niso vsi na jasnem. Motil bi se, kdor bi mislil, da je vsak nacionalizem napačen ali celo nemoralen. To bi bilo zelo zmotno in omejeno stališče! In slabo bi umeval krščansko moralo (nauk o tem, kaj je prav in kaj ni prav), kdor bi mislil, da je vseeno, če ljubi svoj lastni narod ali ne.

Krščanska ljubezen je urejena in bolj moram ljubiti tistega, ki mi je bližji. Kristus Gospod je bil najprej poslan za svoj lastni narod in največjo ljubezen je skazoval svoji najbližji okolici, svojim apostolom, pobožnim ženam, ki so hodile za njim, svojim prijateljem, kot Lazarju in njegovim sestram. Njim je delil svoje največje dobrrote, svojo najslajšo tolažbo.

Urejena krščanska ljubezen zahteva, da kristjan bolj ljubi svoj narod ko tujega. Ta ljubezen je že v človeški naravi in krščanska vera je ne odstranjuje, marveč jo le lepša, podpira in neguje. »To ljubezen do naroda kažemo s tem, da svoj narod spoštujemo in z vsemi dovoljenimi sredstvi podpiramo in zagovarjamo. K obrambi svojega naroda smo posebno tedaj upravičeni, če se zatira naš jezik. Zato stori napako, kdor je napram svojemu narodu brezbrizen ali kdor celo zatajuje svojo pripadnost k njemu.« (Spirago, Veliki ljudski katekizem, 4. zapoved.)

Kot dobri katoličani torej ljubimo svoj narod bolj ko tujega, nočemo nobenemu narodu krajšati njegovih pravic, a svoje pravice podpiramo in zagovarjamo z vsemi dovoljenimi sredstvi, ker nas tako uči vera.

Kakšna je ljubezen do naroda pri nas Slovencih? Pri nekaterih je ta ljubezen mlačna, hladna, mrzla. A mrzla ljubezen ni nobena ljubezen. Če pride tak človek v tujino, takoj zataji svoj lastni narod in postane pravi janičar, če je treba psovati, nasprotovati in škodovati lastnemu narodu. Z jako krepko primerom pravimo, da narodni odpadnik pljuje v svojo lastno skledo. Zal, ima ravno naš slovenski narod toliko žalostnih zgledov, da Slovenec, če pride v tujino ali med drugorodce, tako hitro zataji svoj narod in postane najljutejši nasprotnik svojega lastnega naroda! Ali imamo Slovenci tako omahljiv, nestalen značaj, ali pa nikdar nismo bili dovolj vzgojeni v ljubezni do lastnega naroda! Vsekakor pa je okoliščina, da Slovenci, kar zadeva narodno odpadništvo, prednjačimo vsem drugim narodom, za nas velika sramota!

Zopet pri drugih je ljubezen do naroda omejena zgolj na eno pokrajino, na deželo, v kateri bivajo. Taki Slovenci so podobni onim omejenim ljudem, o katerih pravimo, da ne vidijo preko lastnega plota. Prava ljubezen do naroda je splošna in se razteza na ves narod, na vse dele naroda. Poglejmo našega velikega Kreka! Z enako ljubeznijo je ljubil vse Slovence! Da, največjo ljubezen in skrb izkazuje ljubeča mati onemu otroku, ki je najbolj nebogljjen, ki je v nevarnosti, ki je najbolj pomoči potreben. Slabi Slovenci so oni, ki v svoji ljubezni do naroda še delajo razliko med Kranjci, Korošci, Štajerci, Primorci!

Sklep: mi ne obožujemo svojega naroda, a mi tudi ne preziramo in nismo brezbrizni napram svojemu narodu. Mi ljubimo svoj narod, mi ljubimo ves narod, vse dele naroda in ljubimo svoj narod bolj ko druge narode! Mi ljubimo svoj narod v srcu, v besedi in v dejanju, mi hočemo za svoj narod tudi delati in žrtvovati! Kajti prava, resnična ljubezen je delavna in požrtvovalna. — To je naš katoliški nacionalizem!

Pri Lužiških Srbih.

Dr. Lojze Čampa.

Kje je njihova današnja rodna meja, kje zapaziš, da prehaja nemška kri v slovansko in narobe: kje še bivajo po značaju in jeziku čisto ohranjeni Lužiški Srbi? Lahko začneš pri prestolici današnjega nemštva in berlinski vodniki ti sami razlagajo: »To dem Berlin« so imenovali Wendi peščeno zemljo med močvirji in z istim imenom so krstili Lužiški Srbi kraj med rokavoma reke Spree, kjer so bivali njihovi ribiči in je torej ime nemške prestolice lužiško-srbskega izvora. Lahko začneš tudi med

Prusi. Bismarck sam je dejal nekoč, da se ima prusovstvo zahvaliti za svojo »nadmočno sposobnost« nad ostalimi deli nemškega naroda mešanju slovanske in germanske krvi. Lužiški Srbi so na račun te pruske sposobnosti darovali krvave žrtve: deželno so danes razdeljeni med Saško in Prusijo, sami med seboj med Doljno in Gornjo Užico, v verskem oziru med katoličane in protestante; 200.000 po številu, s popolnoma germaniziranimi mesti, izpostavljeni germanizaciji zlasti v Prusiji, kjer se zožuje slovanska dežela od vzhoda, severa in zahoda in kjer neizprosno delujete dve šoli potujčevanja: ljudska šola in tovarna . . .

Lepa je Užica in lužiška narodna himna po pravici nosi tudi ta naslov. V saškem delu je najlepša in se približuje lepoti in rodovitnosti sadnih vrtov. Oddolžila se je tudi industriji, brez razlike mest in njihovih leg, pa naj bo premog, steklo ali železo ali opeka in povsod, le z redkimi presledki, štrle dimniki proti nebu. Polna je zgodovine in ni je razvaline, zastarele trdnjave, ni ga večjega kraja, cerkve, stolpa, da ne bi narod v zvezi z njimi znal pripovedovati o nemškem viteškem redu, Matiju Korvinu, husitih, Martinu Lutru, Frideriku Pruskem in Ostmarki. Deželica je v celoti narodni muzej slovanstva.

Pot se začne pri Draždanah. Tudi v tem mestu je mnogo Lužiških Srbov; kakih pet rojakov z akademično izobrazbo je doseglo ugledna državna mesta, a drugi so se porazgubili med obrtnike, zlasti mnogo je služkinj. V krčmi imajo svoje društvo, njihovo petje vodi po vsi Nemčiji znani pevovodja in poznavatelj nemške narodne pesmi Krawc, po nemško seveda Schneider. Pred 25. leti je ustanovil v Draždanah dvojce močnih pevskih zborov, izdajal učne knjige za nemške narodne pesmi, bil tudi profesor na glasbeni šoli. Nemško-nacionalistični duh po vojni mu je vzel iz rok vse, ga upokojil in Krawc se bavi sedaj s predavanji med lastnim narodom, Poljaki in social-demokratskimi pevskimi zbori.

Kulturno, gospodarsko, narodno in politično središče Lužiških Srbov pa je mesto Budyšin ali nemški Bautzen. Sredi mesta, na najprometnejšem kraju, stoji mogočni »Serbski dom«, ena največičastnejših stavb, ki bi bila v ponos tudi večjim narodom. V njem se kuje usoda bodočnosti in se snujejo načrti. V domu je nastanjena »Serbska ludova banka«, ustanovljena po vojni, da reši prebivalstvo iz pomanjkanja kreditov in prodajanja zemljišč in domov, ko je država ravnala z njimi preveč skopo. Banka ima danes že 2 podružnici in več agentur ter je dosegla že poldrugi milijon mark vlog. Vodi jo istrski Hrvat dr. Posedel, ki je ob ustanovitvi moral vršiti tudi opravke jezikoslovca, da je s pomočjo češčine skoval bančne tehnične izraze. V domu je tiskarna z malim rotacijskim strojem, knjigarna, »Serbski hósodar«, ustanovljen l. 1924, družba z o. z., uredništva in tajništva kulturnih, telovadnih in političnih organizacij in prostorna dvorana, okrašena z oljnatimi slikami zaslužnih srbskih mož. V gornjih prostorih je srbski narodni muzej, kjer si ogledaš srbske narodne noše, izdelane do potankosti za vse mogoče prilike in svečanosti.

Na kratko bi se o delovanju Lužiških Srbov dalo reči tole: Po številu bo Lužiških Srbov okrog 200.000. Optimisti, navdušeni narodnjaki trdijo, da jih je še več, ker število rojstev nadkriljuje število germanizirancev. Natančnejšo statistiko so začeli zbirati šele v zadnjem času. Po ogromni večini so protestantje. Katoličani bivajo v krajih neposredno ob

saški meji in so številno znatno v manjšini. Sodbe so zelo različne, tako, da sem po raznih poizvedovanjih dobil vtis, da jih bo kakih 15.000 do 20.000. V narodnostnem oziru pa verske razlike ne dajejo nikakega povišja za spore in žive v najlepši harmoniji.

Idejo »Serbskega doma« kot kulturnega središča je dal pastor Imiš in l. 1897. je bil položen temeljni kamen. Dom se je gradil celih 10 let, a nekaj dolga na njej imajo še danes.

Najstarejše društvo literarno znanstvene vsebine je »Mačica serbska«, ustanovljena l. 1847. Letos je izdala svoj 79. letnik letopisa pod vodstvom prof. dr. Muka. Zvezo kulturnih društev — okrog 60 po številu — predstavlja »Domovina«, a sokolska društva, nekaj nad 20, izdajajo že drugo leto svoj mesečnik »Sokolske listy«. »Domovina« je začela pred tremi leti prirejati vsako leto splošna ljudska zborovanja, ki so do sedaj izvrstno uspela. Evangeljske in katoliške zveze imajo svoja lastna glasila. Leposloven list je »Užica«, »Skoranek« (škrjanec) pa služi kot glasilo zvezi pevskih društev, 10 po številu. Na Saškem imajo organiziranih 75 učiteljev, študentje pa tvorijo lastno zvezo. Pevci se pripravljajo za Božič na pevsko turnejo v Prago in Brno in se razgovarjajo tudi o tem, da bi posetili še Ljubljano, kjer naj bi se čula za vso Jugoslavijo lužiško-serbska narodna pesem.

Najbolj zanimive so politične razmere Lužiskih Srbov. Kot narod so organizirani v »Serbska ludova strona«, ki izdaja svoj list »Serbske noviny«, dnevnik od l. 1919, s 6000 naročniki in s tedenskimi prilogami »Gospodar«, »Student« in »Ilustracija«. A kot enotna stranka nastopajo samo ob državnozbornih volitvah v zvezi z drugimi nemškimi narodnimi manjšinami. Pri deželnih volitvah pa imajo težave, kar se je videlo jasno pri zadnjih saških volitvah. Da bi nastopili samostojno, nima smisla, ker bijejo boj brez upa zmage — ker jih je v Saški premalo, da bi dobili mandat. A tudi denarno vprašanje! Šaška je ob zadnjih volitvah zahtevala od vsake stranke, ki hoče kandidirati, kavcijo 3000 mark ali 40.000 Din, ki pa zapade, če stranka ne dobi niti enega mandata. Kje dobiti denar? Treba se je bilo torej priključiti ali eni izmed nemških strank, ali pa dati volivcem prosto roko. Priključiti se pa samo eni stranki, je nevarna igra, ker imajo tudi druge stranke med Srbi svoje politične pristaše.

Kakih 30% prebivalstva je delavcev. Ti so po večini pristaši socialno-demokratske, pa tudi komunistične stranke. Neki mali kmet izdaja in urejuje komunistični tednik, a saški komunisti so radi agitacije med Srbi zahtevali v saškem parlamentu od vlade več, ko zahtevajo Lužiški Srbi v narodnostnem oziru sami! Vsekako se čuje nekako paradokсно, da imajo med Srbi tudi nemški nacionalci številne pristaše — a je tako! Organizirani v bivšem »Bund der Landwirte« so s tem vred prešli v sedanjo nemško nacionalno ljudsko stranko! In so trdni njeni pristaši! A »Ludova strona« je za zadnje volitve izdala vsem svojim članom načelo, da volijo Centrum, češ: stranke so itak vse nemške. Centrum vsaj ni šovinističen, a po svojem versko-kulturnem programu ludovi stroni najbližji.

V narodnostnem oziru polagajo Lužiški Srbi največjo važnost na šolstvo. Tu pa je razlika med Saško in Prusko. Na Saškem je tudi v ljudski šoli učni jezik nemški. Fakultativno pa se poučujejo 3 ure na

teden v srbskem jeziku, če vzgojitelji to zahtevajo. Jasno je, da je vse odvisno od učitelja in njegovega mišljenja. V Prusiji je učni jezik nemški brez te fakultativne možnosti, razen v kraju Uhysta ob Spreeji po zaslugi tamošnjega učitelja. Vse druge šole so izključno nemške. Še več! V Prusiji je šolska naredba, po kateri imajo ljudsko-šolski učitelji dolžnost, skrbno in z vsemi disciplinarnimi sredstvi paziti na to, da otroci tudi izven šole govorijo le nemško med seboj. Ker pa biva ravno v Prusiji večina Lužiških Srbov, je razumljivo, da gleda narodno gibanje s skrbjo v bodočnost, zlasti še, ker se boje, da ne bi za pruskim vzgledom korakala tudi Saška.

V gospodarskem oziru so za Srbe največja nevarnost nemška veleposestva, ki prevladujejo predvsem na Pruskem in so strogo nemško-nacionalna. Njihov vpliv na srbsko prebivalstvo je uničujoč, zato je germanizacija tudi v Prusiji najhujša. Srednji in mali posestniki in nekaj veleposestnikov so Lužiški Srbi. Tudi na Saškem so številna nemška viteška posestva, a so močni enako srednji lužiško-srbski kmetje, katerih je v vsaki večji vasi okrog 15, in ki imajo 15–20 glav goveje živine, tudi preko 100 prašičev, po 10 lepo opremljenih sob s kopalnico, ki so tudi strokovno dobro podkovani in so priredili več poučnih potovanj v Češko-slovaško. Žive dobro, se ne izseljujejo, imajo vse mogoče poljedelske stroje in v vseh prostorih električno razsvetljavo. Up bodočnosti!

Če naj na kratko povzamem njihove gospodarske, kulturne in politične zahteve, ki jih stavijo na nemške vlade, zahtevajo Lužiški Srbi kot narodna manjšina: Šolsko vprašanje naj se reši z državnim šolskim zakonom. To pa zato, da se ne bi Pruski sistem prenesel tudi na Saško. Zahtevajo ljudske in srednje šole s srbskim učnim jezikom, a obveznim učenjem nemškega jezika. Za svoje kraje ne zahtevajo avtonomije, ampak sorazmerno udeležbo pri državnih opravilih. Za srbske učitelje naj se zgradi lasten seminar, a zagotoviti se mora pravica določevanja učiteljev v obeh Uzicah pri sestavi učnih načrtov, ki naj bodo obvezni v vseh šolah lužiško-srbskega ozemlja.

V političnem oziru: Ustanovitev osebne volivnega okrožja; če pa se ta ne dovoli, se naj ustanovi posebna oblast za narodne manjšine s pravicami samostojnega ministrstva, ki bi občevala z zvezo narodnih manjšin kot drugim pogodbenikom. Zato naj se tej zvezi pripozna značaj javno-pravne ustanove s pravico predlogov na oblast, katere mora slednja upoštevati. Razsodišče naj odločuje v zadnji stopnji o pritožbah proti odločbam te posebne oblasti. Ustavne določbe se morajo izvesti in določila člena 113 weimarske ustave obuditi z izvršilnim zakonom k življenju. Odločno zavračajo mnenje prof. Gieseja, ki trdi, da oni, ki razumejo nemško, se teh določb o narodnih manjšinah ne morejo poslužiti in dalje: da se ga morejo poslužiti le kot posamezniki. Odločno zavračajo tudi priučeno javno mnenje, da Lužiški Srbi sploh niso narodna manjšina.

Gospodarsko pa: Odstraniti se morajo vsa določila in sredstva, ki manjšine odstranjujejo od državnih kreditov in dejanjsko: država je tudi tu dolžna podpirati stremljenje srbskega prebivalstva po ohranitvi svoje zemlje.

V pojasnilo k političnim zahtevam o osebni volilni okrožju je pripomniti, da je ta zahteva važna glede na bodoči volivni red, ki bo

skoro gotovo zmanjšal sedanja volivna okrožja, obem pa zvišal število glasov, ki pripade enemu poslancu, od 60.000 na 100.000, najmanj pa na 80.000! In končno: Ali jim bo pri državno-zborskih volitvah sploh kazalo nastopiti, če bo država, kar z gotovostjo pričakujejo, zahtevala od stranke kavcijo 5000 mark, ki zapadejo, če stranka ostane brez mandata!

Ali je mogoče kako prerokovanje o bodočnosti? Podčrtati je, da gre Lužiškim Srbom na Saškem bolje ko v Prusiji, da na Saškem začasno vsaj puste triurni fakultativni pouk v materinem jeziku. V gospodarstvu, koliko je odvisno od državnih dovoljenj, pa imajo velike težave. Ko se je n. pr. leta 1924. ustanovila družba »Serbski gospodar«, ji državna oblast ni hotela dati dovoljenja za veletrgovinske posle in odgovora na vloženo pritožbo še danes zastonj pričakujejo. Industrija jim jemlje kos za kosom, a obenem pa potujčuje delavce. Vendar se je narodna zavest po vojni visoko dvignila. In zdi se, da je katoliški del odpornejši ko evangelijski. Katoliki so verni, zato se tudi ne ženijo z drugoverci in le med seboj, dočim so evangelijski zakoni z Nemci, žal, le prepogosti!

Katoličani ohranjujejo krčevito stare običaje. Tako n. pr. je še danes med njimi narodni običaj, da jezdi o Veliki noči po več sto konjenikov od vasi do vasi, kar naj spominja na stari paganski pozdrav bogu solnca, predno se začne obdelovati zemlja, a po drugi razlagi na križarske vojne. Katoliki nosijo le narodne noše, vedno in povsod. Katoliška Srbkinja je vedno s svojim črnim pokrivalom, pa naj bo doma, na polju, v cerkvi, ali v tujini. V Budyšinu, na kat. pokopališču je častno zastopano število srbskih napisov, dočim je na evangelijskem le en napis srbski — ime ustanovitelja Serbskih novin in urednika pastorja Smolarja. In le v enem mestecu so Srbi ohranili večino — v Kulowu (Wittichenau) s katoliškim prebivalstvom.

A upanje je splošno in upravičeno, da se bo narodna zavest še dvigala. Od Budyšina, kjer je kulturno središče Srbov, kjer se kažejo še razvaline srbskega gradu na levi strani reke Spree, ki je stal v bojih s gradom Ostenburgom, kjer se vidijo še danes ječe in mučilnice, kjer kipe kvišku srbski stolpi, kraj trpljenja njihovih prednikov, mesta znamenite simultanske cerkve, ene izmed treh te vrste v Nemčiji, v kateri železna ograja loči evangelijski del od katoliškega, mesta herojskih spominov in središča Gornje Užice, pa po bogato zidanih vaseh njegove okolice, ob Spreeji in v Spreewaldu, peščeni Dolnji Užici, kjer je kruh le v tovarnah, med evangeličani in katoličani, se močno čita pisana beseda v jeziku, ki v svojem bogastvu nudi vtis, kot da ne potrebuje okostenelih oblik, se predava o manjšinskih kongresih v Ženevi, se pred zborovanjem in po njem zavedno poje »Kde domov muj« in »Lepa Užica«, se goji upanje na rastočo moč novih in starih slovanskih držav, ki vedno tehtnejše polagajo svojo besedo na mednarodno mizo. Le eno je potrebno: Da vemo tudi v slovanskem svetu drug za drugega kot ima to organizirano nemška družina.

O uprizoritvi Drabosnjakove božične igre pred 20 imi leti.

Dr. Fr. Kotnik.

V Drabosinjah nad Vrbo je bil rojen leta 1768. Andrej Schuster, ki je v zgodovini naše književnosti znan kot kmet. Prevel je od očeta domačijo, slabo gospodaril, zato pa delal pesmi, pisal knjige in jih je spravljaj na svetlo. Prevedel je med drugimi iz nemščine tudi pasijonsko igro, ki so jo uprizorili še po vojni na Koroškem. Dosedaj manj znana je njegova božična pastirska-trikraljevska igra, ki so jo igrali 6. januarja, na dan Sv. treh kraljev, leta 1907. v Markovi gostilnici v Dvoru pri Vrbi ob Vrbskem jezeru. Tam sem jo videl tudi jaz. (Profesor Lendovšek počiva na dvorskem pokopališču.)

Nastopile so tele osebe: »Parolkus« (poosebljen prologus-predgovor, kakor že v latinski dramil), angel, Marija, Jožef, Postava (Avgustov ukaz poosebljen), gostilničar, potnik, trije pastirci, kralj Herodež, paž, sv. trije kralji, profet Domanikus in Herodeževi vojaki. — Igrali so na tleh gostilniške sobe, »odra« ni bilo. Igralci so nastopali na prostoru, kjer ni bilo postavljenih miz. Okoli pa so stali gledalci. Igralci so prihajali in odhajali skozi vrata iz posebne gostilniške sobe. Uprizorili so igro kmečki fantje s Kostanj in okolice. Marijina vloga je bila zastopana po mladem fantu.

Kostumi. Pastirci so nosili šilaste in široke klobuke, na straneh so imeli torbe. Klobuk enega pastirja je bil gosto posejan s papirnatimi trakovi ter je imel v koničastem koncu kragulj. Nosili so dolge palice, ki so imele na gornjem koncu pritrjen železen obroč. S tem se naganjajo baje volkovi, kakor mi je razlagal igravec Bernard Schwarz s Kostanj. Jožef je bil stavec s sivo brado, nosil je klobuk s širokimi okrajki, dolgo palico in tesarsko orodje v cekru. Marija je bila ovita v veliko ruto. Jezus je ležal kot majhna sohica v majhnih jaslicah, ki jih je Marija vedno seboj jemala, če je zapustila prizorišče.

Jožef in Marija sta sedela na nizkem stolčku za jaslicami. Sv. trije kralji so nosili krone, kakršne imajo koledniki, ko hodijo o Novem letu in o Sv. treh kraljih koledovat. Herodež ni bil oblečen kakor imeniten knez, ampak preprosto. »Birt« (gostilničar) in »vandrovec« (popotnik) sta bila moderna. »Birt« si je bil svest svojega premoženja. Nosil je široko, težko verižico, bel predpasnik, okroglo nizko čepico in zelen telovnik brez jopiča. »Bandrov« pa je bil vesel poba, ki je nosil na rami palico, na njej pa punkeljček. Na glavi je imel pokvečen klobuk s peresom. Pestri so bili Herodeževi vojaki z rdečimi jahalnimi hlačami, kavalerijskimi sabljami in šlemi. Angelska krila so seveda iz papirja in »pozlačena«. Parolkus je nosil modro suktnjo, segajočo do kolen. Na klobuku pa je imel venec s trakovi, ki so viseli vzadi na hrbet. Take vence nosijo na Koroškem ob ženitovanjih »cavmarji« (Rož), »camarji« (Mežiška dolina in slovenjegraška okolica) — pozavčini. Skoraj enako je bil oblečen kraljev paž. Profet Domanikus pa je bil komična figura s širokokrajnim klobukom, velikimi očali in koretjem.

Označba uprizoritve. Pastirsko igro so igralci precej dobro uprizorili. Izvrstno je igral Bernard Schwarz, ki je imel tri vloge (bandrovca,

pastirja Haužarja in profeta Domanikusa). Vloge imenujejo ljudje »štante«. »Ima več štantov«, se pravi, da ima več vlog. Nekaterih posebnosti ne smemo prezreti. Parolkus in angel napravita štiri korake, obstaneta in recitirata k občinstvu obrnjena 4—6 verzov, nato se obrneta, napravita zopet štiri korake in povesta naslednjih 4—6 verzov. In tako se to nadaljuje. Če pastirci stoje govorijo ali pa pojejo, tvorijo, obraze drug proti drugemu obrnjene, trikot. V prizoru, ko molijo novorojenega Izveličarja, korakajo pojoč okoli jaslic, Marije in Jožefa. Če se vležejo spat, popadajo, z obrazom v tla obrnjene, na pod.

Na sličen način uprizarjajo božične igre tudi v Oberufu pri Požunu.¹⁾ Tudi tam uprizarjajo igro v gostilniški sobi. Oder je gostilniška soba. Garderoba je ločena po zastoru, pri nas pa jo ločijo vrata v posebno sobo. Skrbno se naučijo recitiranja, ker se mora pravilno skandiranje vjemati s koraki oseb, ki hodijo večinoma gor in pa dol, tako da pridejo trije koraki na tri glasovne povzdige (arsis), ob četrtem glasovnem povzdigu se igravec obrne (versus?!). Parolkovo in angelovo korakanje sem pa tja v naši igri je s tem deloma pojasnjeno. Smisla tega korakanja pa kostanjski igralci niso več umeli, to je stara dediščina ljudskih iger, ki je prišla v nje iz umetne drame. Tudi v Oberufu se pastirci postavijo v trikotu in popadajo, kakor v Dvoru, na tla.

V naši igri so tudi vložki božičnih pesem, in sicer osem pastirskih pesmi in »bandrovska« pesem, ki so prav značilne. Melodija je nova, ker so stari igralci že pomrli, ki so pred leti uprizarjali igro. Ž njimi pa so romale tudi stare melodije v grob. Sedanje melodije so »skomponirali« novi igralci. Zadnje pesem so celo peli kot božično pesem v cerkvi.

Naivno govore pastirci z božjim Detetom. Eden izmed njih mu daruje debelo jagnje in prosi, da naj bi ovce povrgle spomladi sama bela jagnjéta, ker ima te najrajši. Božji otrok se mu smili, zato ga hoče vzeti v pastirsko koč, mu skuhati mlečnih jegličev (mlečne kaše) in v nje še jajce »potrupati« (streti). Ta pastir prosi tudi za pomoč v zadnji uri:

»Oh lubo diete, anu usliši ti mna,
Kadr bom umrv, da tajfl kna bo pr mna,
Da ha pobijaš z nogo zvo dalč bek.
Jes tabe prosm, kna hodi tedaj od mena bek.
Jes bom tabe še mojo pastirsko palco posodov,
Da ga boš prov pridno po tacah osmodov.«

* * *

Vrba — Dvor! Moderno svetovno letovišče s prelepimi vilami, krasnimi parki in kopališči ob sinjem jezeru. Dvor — prijazna vasica s slovenskimi prebivalci. »Samo po zimi smo še Slovenci«, je rekel rajni župnik Peterman na Otoku, kjer je pod lipo pisal Sket Miklovo Zalo, na Otoku, kjer se je baje rodila naša pisana beseda v brižinskih spomenikih, ne daleč od Gospe Svete, ki je bila središče karantanske Slovenije, ob Vrbskem jezeru, kjer je hodil Sketov Milko Vogrin in v rajski okolici, kjer je Drabosnjak oral slovenske skrotovičene verze iz zemlje.

¹⁾ Primer: »Deutsche Weihnachtspiele aus Ungern, geschildert und mitgetheilt von Karl Julius Schröer. Neue Ausgabe. Wien 1862. Will. Braumüller Verl.« str. 4. sl. 16, 23.

M. Maleš: Marta.

Tatje.

Povest s Pohorja. — Matko Krevh.

»Z besedami se mi ne boste izvili; govorite raje resnico, kar bo za vse najboljše. Ali sta bila Peter in Jernej tisti večer pred sejmom doma?«

Gričnik je nekoliko pomislil, nato je odgovoril: »Oba sta večerjala doma, nato sta šla spat na parno.«

»Tako po večerji?«

»Ne vem.«

»Ali spita sama na parni?«

»Večjidel sama; včasih posteljemo tudi drvarjem, če delajo kje v bližini.«

»Zdaj imata Jerebova tam prenočišče,« je pripomnila Anica, misleča, da bosta ta dva dokazala orožniku, da sta bila Peter in Jernej tisto noč doma.

»Katera dva?« je vprašal orožnik, ki se je dosedaj pečal le z Gričnikom.

»Jerebova.«

»Kje sta zdaj?«

»V Koritarjem gozdu podirata.«

»Torej sta tesarja?«

»Da, oče in sin,« Anica je pri tem nalahno zardela.

»Ta sin je najbrž njen fant,« je pomislil orožnik, ko je zapazil izpremembo na Aničinem obrazu. »Radoveden sem, kakšen je.« Nato je nadaljeval glasno.

»Ali sta bila tisti večer pri vas?«

Gričnik je spoznal, da se je hčerka zagovorila, ko je omenila Jerebova, ki sta edino lahko pričala o odsotnosti Petra in Jerneja. Jezno je pogledal hčer in sklenil na tihem, da jo pošteno skrega. Anica pa je tuhtala, ne zme- neča se za očetove grozeče poglede, sta li bila Jerebova tisti večer pri Grič- niku ali ne in dognala je, da je bil samo France, spomnila se je celo po- govora ž njim, in še bolj je zardela.

(Dalje bo sledilo.)

Dosegla!

(† Miciki Črček.)

Ko bila še otrok si igrajoč,
si sanjala nekdanj o roži,
roži veliki, dehteči —
in ni ti šla več iz spomina.

Veliko rodilo se je koprnenje
po roži prelepi ti v srcu globokem
in tavalala si hrepeneč za to rožo,
pa v tihi svetosti si majskih večerov
prek trnja vsa srečna hitela do nje.

Na poti do rože si nam omahnila,
utrujena, legla si med krizanteme
otožne in hladne.

In vendar je zvon slavospev le zapel
in solnce na nebu se je nasmehnilo
nam tožnim ob grobu tu tvojem!

Zakaj?

Ti rožo dobila si svojo,
ko ono preblago je srce odbilo,
ki sveto, mogočno je solnčno le pesem
do zadnjega vtripa hranilo.

Dekle s Senovega.

Spomini na ženski kongres na Bledu.

Poldka Dolenc.

Nekaj tednov nas že loči od lepih dni na Bledu, kjer smo se zbrale ženske iz vse države, da bi razmotrivala, kaj delamo, kaj nam še ostane dela za prihodnost in kako bi usmerile svoje sile, da dosežemo uspeh.

Krasni so bili dnevi na Bledu; dostikrat se jih spominjajo naši dnevni časopisi, tako da se nam zdi potrebno, da se bavi z njimi obširneje tudi »Naš dom«; saj bomo našle marsikako misel, ki nam bo dobro došla.

Častna predsednica kongresa je bila Angležinja lady Aberdeen, plemkinja ne le po imenu, ampak tudi po mišljenju, ki je predsednica mednarodne ženske organizacije. Ta organizacija obstaja v 54 državah in ima okoli 35 milijonov članic. Kaj ne, častna armada! Če pa pristavimo, da služi ta armada predvsem miru, bo gotovo naše občudovanje in navdušenje še večje. Vse materinske besede, ki jih je nam govorila lady Aberdeen, so se zmeraj zopet vračale k tej misli: napnimo ženske vse moči, da onemogočimo vojno! Posebno predavanje o Pomladku Rdečega križa nas je bolj natanko seznanilo s to nalogo. Zaključila ga je lady Aberdeen z željo, naj učimo svoje otroke tako, da bodo kot možje v vsakem slučaju skušali poravnati spore po razsodišču; naj globoko vcepimo v dušo svojih otrok zavest, da smo bratje vsi ljudje na zemlji.

O razkošju in varčevanju.

To je bil naslov prvemu predavanju. V resnih besedah se je ožigosalo nezmislno zapravljanje moderne družbe. Za potrebne izdatke ni denarja, troši se pa veliko za nepotrebne. Obsodile smo šminkanje in pudranje, ki je do cela nepotrebno in zdravju škodljivo, izjavile smo se proti kajenju, proti alkoholu in prav posebno proti modernemu kinu, ki nam kvari mladino z nemoralnimi filmi.

Z velikim odobravanjem je bila sprejeta resolucija, naj bi bil mladini do 18 leta prepovedan obisk kina razen poučnih predstav, ki naj se prirejajo nalašč za mladino.

»To pa še ni dosti«, je izjavila neka delegatka, »protestiramo sploh proti vsaki umazanosti v filmih. Kar ni dobro za naše otroke, tega tudi nam ni treba gledati«. In kongres je tej pogumni izjavi viharno pritrnil.

Zmisel za varčevanje naj se posebno goji v gospodinjskih šolah in gospodinjskih tečajih. Le varčno gospodarstvo nam bo pomagalo premostiti težkoče povojnega časa. A v tem oziru naj nam tudi država daje dober zgled in naj omeji izdatke za razkošne avtomobile in podobno.

Drugo predavanje se je bavilo s

socialnim delom žensk.

Največ ženskih društev se bavi z dobrodelnostjo. Pri tem se znajdejo dostikrat pred nalogami, ki presegajo njihove moči. Lahko podpremo reveža enkrat, dvakrat v določenem slučaju, a ni nam mogoče temeljito pomagati. Zato naj se zveže zasebna dobrodelnost posebno z delom občine na tem polju. Najlažje in najlepše se bo doseglo skupno delovanje teh činiteljev, če bo dobila žena aktivno in pasivno volivno pravico v občinski zastope. Sprejela se je potem tozadevna resolucija. Razne govornice so naglašale, da se ni bati, da bi s tem izgubila zasebna dobrodelnost svojo inicijativno (podjetnost). Nasprotno: uradna dobrodelnost bo izgubila svojo okornost in uradniško počasnost.

Naslednje tri resolucije se nanašajo na vzgojo in pouk ženske mladine na srednjih šolah.

Predvsem se je zahtevalo, naj se disciplinarni red za ženske na srednjih šolah tako predružači, da bodo verske vaje in verski pouk zopet obvezne. Naj se mladina zaveda, da niso verske vaje isto kot kako drugo predavanje, ki ga lahko poslušas ali ne, ampak nekaj silno resnega, kar mora človeku ostati za vse življenje.

Grozno sliko je nudilo zadnje predavanje o

boju proti prostituciji.

Predavateljica je razložila sedanji sistem, kako policija nekako ureja prostitucijo. Imele smo vtis, kot bi bila ta grozna kuga obrt. Vsaka taka nesrečnica dobi pri policiji cel akt, kjer se vpiše njeno rojstno leto in dan, osebni opis, okraj, kjer sme izvrševati svoj strašni posel, in stanovanje. V roko dobi legitimacijo s fotografijo in zdravniško spričevalo — in sedaj uživa varstvo zakona. Veliko si prizadeva policija, da bi odvrčala dekleta od tega strašnega življenja, ki najbolj ponižuje ženo, a uspeha ni skoro nobenega. Alkoholizem in sifilitična obolenja staršev so največkrat vzrok, da se zmeraj na novo najdejo nesrečnice, ki hočejo od tega živeti. Potomstvo alkoholu vdanih staršev je dostikrat k vsemu slabemu nagnjeno. Zato, dekleta, ne jemljite za moža pijanca!

V Sloveniji smo tako srečni, da nimamo javne prostitucije. Prva narodna vlada jo je odpravila. A v Zagrebu in na jugu naše države so razmere povsem drugačne. Zato varujte se, dekleta, in imejte oči odprte, če greste v tujino iskat službe!

Med debato smo obsojale predvsem brezvestno in umazano časopisje, ki zmeraj na novo podžiga vse divje nagone, ubija sramežljivost in poštenje. Posebno naša moška mladina se s tem zastruplja dan na dan.

Prostitucija se smatra marsikje kot potrebno zlo — a ne kot nravno zlo, ki krši nravne zakone. In ta napačna javna morala ima za posledico vse neštete grehe, ponižanja in — najhujše kužne bolezni.

Resolucije, ki so bile sprejete o tem predmetu, zahtevajo predvsem, da se prostitucija popolnoma odpravi; prestopki proti mladostnim osebam naj se kaznujejo kot zločin. Zdrav šport in omogočenje zgodnjega zakona naj nam ohranja čisto narodno življenje!

Kakor vidimo, se je ženska organizacija lotila prav perečih vprašanj in se je zavzela za ozdravljenje hudih ran naše dobe. Želimo ji pri njenem delu obilo uspeha!

Dekletom v vzpodbudo. — Naporni dnevi pospravljanja kmečkih pridelkov so minili. — Starka zima že trka po vratih; ostra burja reže v obraz tako, da se kaj radi zapremo v toplo izbo, kjer se pri gorki peči čutimo dobro zavarovane pred mrazom. — A zdi se, da hitreje ko je pritisnila zima v naravi, se je prikazal v naši deklinški organizaciji nekak hladen pojav, ki je povzročil precejšnje mlačnosti med našimi prej tako navdušenimi in zavednimi dekleti. Morda se bode, cenjene čitateljice, čutile malo užaljene radi teh-le vrstic? Toda, mislim, da ne pretiravam, ako trdim, da je tako, saj že nekaj časa sem ne najdem v nobeni številki »Našega doma« nikakih poročil od naših deklinških zvez, ki so bile po nekaterih krajih že v

najlepšem cvetju in življenju. Kaj neki počnejo naša dekleta ob dolgih zimskih večerih, ko je vendar vkljub vsem opravičkom še vedno dosti prilike posvetiti nekaj uric časa človekoljubnim namenom! Pa mi bodo morda dotične odgovorile: »Nam ni nič na tem, da bi nas kdo občudoval, ljudje hvalili, temveč me smo ob tihem delu neutrudljive za svoj narod.« Ah vem, da ste skromne, kar je tudi prav in lepo; toda sestrice, pomislite na to, da nas je

Res, lep je pisan svet, a nič ne
miče;
da »Naš dom« naroče,
pozivljam prek slovenske vse
dekličice!

širok naše ožje domovine mnogo, ki stremimo za enakimi cilji, ki rade izvemo kaj iz življenja sobojevnic ter se na vso moč veselimo, če čitamo dosti razveseljivih in vzpodbudnih poročil o delovanju naših deklških zvez. Nasprotno si pa mislimo, da smo se oddaljile od svojega prvotnega mišljenja in navdušenja ter ljubezni do svoje lepe organizacije in po pravici se bojimo, da smo že zašle v blatno mlakužo grde mlačnosti. — Sestrice! Sežite po peresu, vkljub temu, da so vaše roke bolj vajene težke motike, krampa, ali grabelj ko peresa, ho tudi to šlo, saj slovensko dekle s svojo pridnostjo in bistroumnostjo zmore marsikaj, zakaj ravno tega ne bi zmoglo. Pišite, kako vam je, kaj vse ste že storile za skupen dobrobit svoje organizacije, koliko uspehov ste dosegle na tem polju; pa tudi kaj vas tare in ovira, da ne

morete doseči vsega, kar želite doseči v prospeh svoje organizacije. Tako in enako nam poročajte in vsi, ki mislimo in čutimo z vami, se bomo veselili nad pridnostjo slovenskih deklet. Marsikom pa bodo vaši dopisi v pobudo, da bo pričel sukati »uma svitli meč«, marsikje se bodo dekleta vzdramila k delu za blaginjo svojo, ako bodo čitale tam je tako, tam zopet tako živahno delovanje dekliške organizacije. — Predsednice in poročevalke dekliških zvez, saj poznate naš poslovnik. Kaj pravi tam točka 54., 55. in 56.? Berite, prevdarite in storite svojo dolžnost kot odbornice dekliške zveze! — Pišite pa, ne le zato, da vršite svojo dolžnost, temveč tudi zato, da se zbližamo, se spoznamo po duhu, da bomo res enotna družina, stremeča za enakimi cilji. Organizacija naših dekliških zvez, smelo trdim, bo tem slabša, čim manj bo pri njej enotnega. Čim bolj se bomo zbližale, tem lažje si bomo zamislile enotni načrt za smotrno delovanje. Zato še enkrat, poročajte v »Naš dom!« — Še nekaj dni in lepšale bomo božična drevesa, delala lepe jaslice. — Oh, kako različni občutki obdajajo mehko dekliško dušo na tajinstveni sveti večer! In ena teh misli, ki se bodo podile takrat v vašem vedrem čelu naj bo ta, da imate obilo sestic, ki čakajo nestrpnost na vas. Ena najnestrpnejših pa bo najbrž pisateljica teh vrstic, ki bo z veliko nestrpnostjo pričakovala, kdaj in katera se bo prva odzvala njenemu klicu. Ne pustite me čakati predolgo! — Dekle iz ptujske okolice.

Kaj je dekletom najbolj potrebno? Čudno vprašanje, ki nam ga tukaj stavi »Naš dom!« Kaj neki misli? Saj smo v različnih stanovih in poklicih. Na razne načine si služimo kruh: doma na kmetih, po tovarnah in pisarnah. Vendar velja prav za vse isti odgovor. Najbolj nam je treba, da znamo dobro gospodinjiti. In zakaj?

Naravni naš poklic je in bo zmeraj, da postanemo gospodinje in matere. Večina nas se prej ali slej omoži. Dekleta, ki se ne omože, pridejo mnogokrat v položaj, da morajo nadomestovati obolelo ali umrlo mater, sestro ali gospodinjo. Kako hudo je, če stojiš nenadoma pred nalogo, na katero si slabo ali nič pripravljena!

Recimo, da ti ne prideš nikoli do tega, da bi vodila večje gospodinjstvo. Za svojo osebo pa moraš znati zmeraj skrbeti. Znati moraš predvsem prav rabiti denar in, kar je ravno toliko vredno, zaloge živil, da vsega ne zmanjka prezgodaj. Iz velikega lonca in polne mošnje jemati ni umetnost. Umetnost pa je, vse prav rabiti, da se niti trohice tega ne izgubi, kar nam je podaril dobrotni Bog. Zato je treba misliti in se učiti, kjer in kolikor se da. Tega učenja naj ne bo konca, dokler nam traja zemeljski delavnik.

Ne bom tu našela vseh različnih panog našega gospodinjstva, za katere se moramo usposobiti saj so našim čitateljicam itak znane. Namen mojih vrstic je le ta, da bi vzbudila in netila ž njimi željo po izpolnitvi na tem polju. Seveda je najboljša, če moreš obiskovati gospodinjsko šolo ali morebiti kak gospodinjski tečaj. Tudi domača hiša dostikrat nudi izvrstno priliko za učenje. Le lepo prosi mater, da ti vse pokaže in polagoma tudi prepusti razne posle v hiši.

Kaj, ko bi bilo večkrat gospodinjstvo predmet pogovora dekliških sestankov? Izvedele bi gotovo dosti zanimivega. Morebiti bo dobro, ako skupaj berete odstavek gospodinjskih spisov in se pogovarjate o tem. Morebiti je kaka znanka obiskovala tečaj in ve kaj povedati in razložiti. Sčasoma pa

boste same priredile gospodinjski tečaj. Krščanska ženska zveza vam bo rada šla na roke.

Nemški narod, ki plačuje ogromne vsote za vojno odškodnino, veliko zahteva od pametnega in štedljivega gospodinjstva svojih žena, češ, najhitreje bomo zacelili z dobrim gospodinjstvom naše gospodarske rane. Zato na vso moč pospešuje gospodinjske šole in tečaje po deželi. Naš narod se tudi zaveda važnosti gospodinjskega dela. Odtod prislovica: Dobra gospodinja podpira tri ogle hiše. Zato se učimo, da jih bomo dobro podpirale!

Dekleta in žene! — Ali: žene in dekleta! Ne vem, katere bolj pridno prebirate »Naš dom«. Pozvala sem vas vse v začetku leta, da pridete k meni, da ne bom sama čepela za pečjo, a malo, malo se vas je odzvalo! Prav za prav zaslužite nekatere, da bi vas malo okregala, zakaj ste tako trdovratno molčale. Saj vem, da je bilo vse leto mnogo dela zunaj in tako ni bilo časa, da bi spregovorile z menoj kaj več besed. In ker se mi ni ljubilo biti tako sami in zapuščeni, sem pa še jaz odšla po svetu. Mnogo sem bila zunaj, po solncu sem hodila, šla sem dosti okoli, videla sem marsikaj in doživela mnogo. Tako tudi ve, kajne?

No, vidite, zdaj pa, ko so že mrzli zimski dnevi tu, boste pa le večkrat prišle pogledat v naš dom, da se ogrejete in porazgovorite med seboj. Mnogo, mnogo si bomo imele povedati. — Vidite, to pa bi zdaj jaz rada, da mi poveste, kaj bi najrajši poslušale. Vem, da vas je mnogo; vsaka misli in čuti po svoje.

Ena je kar cela gospodinja. Samo gleda, da bo vse v strogem redu pri hiši, da ne bo praška ali smetce na tleh, posebno še ne na mizi in stoli, in da ne bi kak preveč skrbni pajek morda že v kakem kotičku pripravljaj »Betlehema«, ko bo šele proti koncu decembra božič. — V kuhinji ni nikdar dovolj v redu, na vrtu treba še vedno in vedno kaj ponarediti, za drugi dan treba najeti toliko in toliko žanjic, potem v jeseni pipalk za korenje in repo, treba prositi za likanje in trgatev itd. itd. Mali Jožek bo že moral v šolo — no, s tem je šele skrb in sitnost! Vse bi rad imel, pa najlepše med svojimi sošolci, pa saj bo tudi najbolj priden med vsemi in najbolj bo znal v šoli. Kdo pač bolj zaupa njegovim besedam, ko on sam — in ti! No, Bog blagoslovi prvo njegovo lepo hrepenenje!

To bi bila ti, mati in gospodinja! Joj, koliko bi mi imela povedati, koliko veselja in sreče mi zaupati — in koliko tihih, čisto svojih skrbi! — Ali prideš k meni?

Pa bi prišlo k meni, ti, dekle; nežno bi se privilo in me pogledalo s tistim svojim nedolžnim, skrivnostnim pogledom, odkrivajočim tvojo mlado, koprnečo dušo, ki jo je sladko vznemirila tiha skrivnost. K meni bi se privilo, ljubo dekle, in jaz bi razumela tvoje globoke poglede, pa bi te vprašala tako malo za šalo: No, kako ti je pri srčku, ti moja mačica? Pa bi ti šinila lahna rdečica v lice, krenila bi v zadregi k oknu, ogledala bujno razrastel nagelj in poduhala njegov kipeči evet. — In jaz bi se ti nasmehnila, bi te razumela in spregovorila, in bi ti govorila veliko, veliko . . . In ti bi se čudila, da znam biti tudi mlada in govoriti iz dekliskega srca. — Sočuvstvovala bi s teboj, svetovala bi ti — in ljubila bi te priskrbno in iskreno, kakor ume ljubiti le zvesta prijateljica. Kako lepi trenotki bi bili to za naju! — Ali prideš k meni, drago dekle?

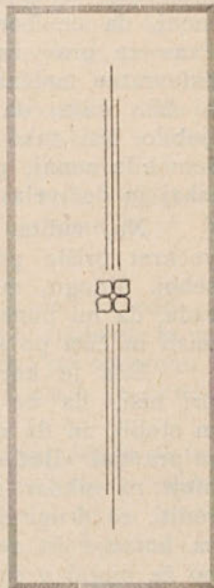
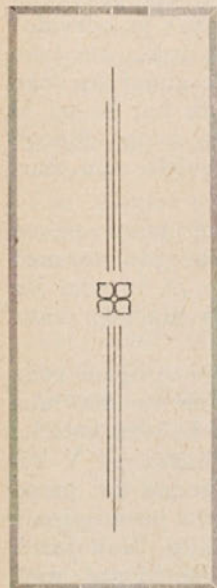
Žena, dekle, ali se mi bosta približali?

Žene, dekleta, ali me obiščete v »Našem domu«?

Dajte, pridite, prostora je dovolj, in prijeten kotic nam je odkazal dobri stric Jože. Škoda bi bilo, da bi ta prostorček ostal nezaseden. Blizu so zimski večeri. Pripravimo se nanje! Zato pa pridite skoraj!

Da, že kar zdaj, ko ste položile na grobe krizanteme, ko ste pomolile za svoje drage rajne in pogasile svečice na njihovih grobovih — pridite! —

Vaša Gornjeradgončanka.

† Micika Črček

Poročilo o delovanju Dekliških zvez na XVI. rednem občnem zboru Prosvetne zveze dne 29. novembra 1926. — Kadar se podaja letno poročilo kakega društva, tedaj se vedno vprašamo, ali je društvo napredovalo ali nazadovalo. Dolžnost imam podati kratko poročilo o delovanju Dekliških zvez na Slovenskem Štajerskem. Ako pogledamo lansko poročilo in bomo slišali letošnje, vidimo, da je ostala Dekliška zveza skoro na isti višini. V začetku poslovnega leta 1925/26 se je z odobrenjem Prosvetne zveze sestavil v Mariboru odbor Vodstva Dekliških zvez, kateri je imel tri seje. Ker pa je predsednica gđč. Micika Črčkova odšla že meseca decembra na bolezenski dopust in se je odbornica gđč. Nežika Čin-

žarjeva preselila v Gornjo Radgono, so nadaljnje seje izostale. Pomanjkljivi odbor Vodstva je torej glavni vzrok, da se Dekliške zveze niso mogle povzpeti do one višine, ki smo jo pričakovali v začetku poslovnega leta. Slovenska krščanskega ženska zveza v Ljubljani je povabila VDZ, da pristopi kot član k Slov. krščanski ženski zvezi v Ljubljani. Odbor PZ v Mariboru je sklenil, da lahko pristopi samo VDZ kot centrala Dekliških zvez na Štajerskem k Slovenski krščanski ženski zvezi v Ljubljani, dočim ostane razmerje DZ isto kot dosedaj, to je, da občuje z njimi samo naše Vodstvo. Posamezne DZ torej ne morejo biti članice Slovenske krščanske ženske zveze v Ljubljani. — Vložni zapisnik VDZ vse-

buje 315 števil. Med temi je 117 došlih, 80 odposlanih dopisov in 2 okrožnici s preglednimi polami. Proti mali odškodnini so se razpošiljali DZ dvogovori za sestanke. Po poročilih prosvetnih društev je na Slovenskem Štajerskem 64 Dekliških zvez, v katerih je včlanjenih nad 2700 članic. Dekliška zveza pri Sv. Jerneju pri Ločah se je razpustila, ker ni imela prostora za sestanke in se je združila z Marijino družbo. Ustanovili sta se Dekliški zvezi v Rajhenburgu ki po poročilih prav živahno deluje in DZ v Zetalah, o katerih pa še nismo sprejeli nobenih podatkov. Poročila o delovanju je postalo 29 DZ. Večinoma vse DZ imajo mesečne sestanke s prav pestrimi sporedi. Predavanja imajo o zdravstvu, gospodinjstvu, lepem vedenju i. dr. Skoro v vseh zvezah imajo tudi že mesečne seje in bodoče Vodstvo naj deluje na to, da bodo vse Zveze imele redne seje, ker društva, ki nimajo sej, ne morejo uspešno delovati — Vsem Dekliškim zvezam je po naročilu Vodstva razposlala Društvena nabavna zadruga v Ljubljani knjižico »Tajnik«, po kateri so si deloma že uredile poslovanje. — Članarino po Din 1.— od članice je poslalo 20 dekliških zvez v skupnem znesku Din 659.—. Skoro v vseh župnijah, kjer ima Izobraževalno društvo oder, so prirejale DZ samostojno igre. Slovesno so obhajale posvetitev Presvetemu Srcu Jezusovemu. Več DZ je zaprosilo VDZ, da pošlje govornico na njih sestanke, oziroma prireditve. Kolikor je bilo mogoče je Vodstvo željam ustreglo in poslalo zastopnico sledečim DZ: 13. decembra k Sv. Andražu nad Velenjem, 3. januarja v Rajhenburg, 6. junija k Sv. Ani v Slov. gor. in 8. avgusta v Hajdin, kjer se je obhajala obletnica posvetitve. Dne 13. junija se je vršil v Cirkovcah pri Pragerskem dekliški tabor za ptujski okraj. Udeležilo se ga je krog 500 članic. Po taboru je bil občni zbor okrajne Dekliške zveze, popoldan pa je bila prireditev, pri kateri so nastopile DZ s pevskimi točkami in igro. Veličasten in razveseljiv je bil tabor dne 29. junija pri Mali Nedelji. Nad 1500 brhkih deklet se je navduševalo za delovanje slovenske žene v javnosti. Popoldan pa je nastopil orliški krožek od Sv. Križa pri Ljutomeru s prav pestrim vspremem in pokazal vsem, kaj morejo kmečka dekleta. Ta dva tabora sta jasna pričra, da so naša dekleta dovzetna za dobro in lepo, potrebno jim je pač dobro Vodstvo. Če se bode posrečilo, to kmalu na novo organizirati, bo Dekliškim zvezam

omogočeno, da bodo po novih navodilih in smernicah začele delovati z novo vneto in navdušenjem. — Kristina Prijatelj.

Rajhenburg. Ko prebiram v »Našem domu« dopis za dopisom od raznih krajev, se mi res čudno zdi, da iz Rajhenburga ne najdem nobenega. Čakala sem, da se oglasi sposobnejša od mene, a zaman. Kakor je vam že znano, smo imele 7. marca občni zbor, na katerem smo si izvolile novo tajnico, da bi kaj poročala dragim sestricam po širni Sloveniji o delovanju naše Dekliške zveze. A, žalbog, ona je za Savo doma in Sava je letos večkrat narastla, in najbrž jo je voda vzela. Zato pa sprejmite, cenjg, urednik, par vrstic od preproste članice o delovanju naše zveze. Sestanke imamo redno vsak mesec. Dekleta nastopajo z deklamacijami, z govori in z dvogovori različne vsebine. Sestanki so vsakokrat polnoštevilno obiskani in zelo živahni. Dne 6. junija smo pa priredile šaloigrice »Dve teti«. 10. julija pa zopet večjo igro: »Roka božja« v petih dejanjih, kjer so vse igralko dobro rešile svoje vloge. Ponovitev te igre je bila 12. sept., 5. dec. smo priredile igro »Stari in mladi«. Imele smo tudi izlet na Graško goro. Cerkvica na zelenem hriščku je bila zelo okrašena. Okrasila so jo dekleta iz tamošnje okolice. Iz stolpa je plapolala slovenska zastava v pozdrav dekletom in č. g. voditelju Zidanškmu. Ob desetih se je vršila slovesna sv. maša in pridiga. Po sv. maši sestane D. Z. Najprej nas je pozdravila gđc. preds. Anica Abram in prečitala pismo rojakinje gđc. Nežike Činžar, ker se ni mogla osebno udeležiti. Nato je govorila Micika Stritarjeva, kako naj živi dekle, ako hoče ostati dobra in poštena. Rozika Romih je deklamirala pozdrav D. Z. Potem so nas č. g. voditelj navduševali, da naj vztrajamo pri započetem delu. Nato so dekleta zapela pesem »Veš, o Marija«. Potem so bile slovesne večernice z obema blagoslovoma. Tako je bilo ta dan lušno pri Mariji na Graški gori, da smo se komaj poslovili. Izvanredna slavnost naše D. Z. je bila pa 26. sept., ko se je naša zveza posvetila presv. Srcu Jezusovemu. Ta dan smo slovesno obhajale, ob desetih s skupnim sv. obhajilom, popoldne po večernicah pa slovesna posvetitev. Enako bomo obhajale vsako leto obletnico posvetitve. Prisrčna hvala č. g. voditelju za ves trud, ki so ga imeli z nami. Ti pa mladina v lepem Rajhenburgu vztrajaj pri započetem delu, spremljaj te blagoslov božji in varstvo Marijino! — Članica.

† Miciki Črčkovi zadnji pozdrav! — Odpeli so pevci, v tožni ubranosti so zavalovili zadnji glasi in se polahko, tiho razgubili kakor žalni »Memento mori« pred zarjo praznika Vernih duš. Tako mi je postalo pri srcu kot takrat, ko so zapeli, da se vigred spet povrne. In me je zaskrbelo, kako ti je, kako spančkaš, kakšen je tvoj sen . . .

Pa saj si si tako mehko postlala! Zaznala sem, da je bila ta moja otožna skrb nepremišljena. Saj si odšla pet neizpeto pesem, ko ti je On vrnil srebrni glas.

V lanskem juliju je bilo, ko so nesli k pogrebu sveto truplo. Glasno je pel zvon, da se je zdelo kot bi sladko odmevalo izpod jasne nebesne modrine. Pogledala si pogrebce in krsto, pa si se zamaknila v pesem zvona in spregovorila veselo, otroško prepričana: Oh, saj to ni žalostinka k pogrebu, mogočen slavaspev pojo zvonovi! — Potem nas je srečal november. Prizanesel je in šel mimo. In se je rodila spet prva novemberska sobota. Tedaj te je omamil vonj krizantem, in si zadremala med osolzelimi svetovi . . .

In so se razžalostila dekleta: Zakaj si stopila z odra, zakaj si prekinila govor, ko so se vanj tako vživele in bi najrajše poslušale dalje, in uživale in sprejemale in si vsajale v srca tvoje iskrene besede, te žive utripe tvojega mladega, ljubečega srca! Pa si umolknila. — Zakaj, Micika?

Vemo: srečal te je oni, ki je nekdanj zbudil iz sna lepo Jairovo hčer. Ljubil te je in tudi tebe hotel osrečiti z veličastvom vstajenja. Zato pa si morala leči in zadremati. In spet je zapel zvon povzdigujoč slavaspev . . .

Kako si srečna, ko že prepevaš visoko alelujo, mi drugi pa še v boleznem hrepenenju vzdihujemo po odrešenju svete noči in po oni uspravajoči angelski pesmi.

Ali se nas kaj spominjaš, Micika?

Nam ostaneš nepozabna!

Nežika Činžar.

Katoličani v Mehiki. Zadnji čas pretresajo svet poročila o krutem preganjanju katoličanov v Mehiki. Marsikomu se čudno zdi, kako je sploh mogoče, da se v času, ko po vsem svetu katoliška Cerkev zmagoslavno prodira in se je vršil največji evharistični kongres (v Čikagi z 1.000.000 udeleženci), katoliška Cerkev preganja. Če kdaj, ravno sedanje razrvane razmere zahtevajo verskih temeljev omajani človeški družbi.

In vendar v Mehiki se katoličani in katoliška vera preganjajo! Zakaj?

Da bomo to razumeli, moramo vedeti, da Mehika in Mehikanci niso nobena enotna država ali narod. Prebivalstvo, ki ga je 14 milijonov, tvorijo prvotni prebivalci Indijci (okrog 6 milijonov), mestici, mešanci med Španci in prvotnimi Indijci (okrog 8 milijonov) ter kreoli (120.000) španski veleposestniki. V državi ni nikdar miru, revolucija za revolucijo, upor za uporom. Vzroki tem notranjim nemirom so socialni in gospodarski. Večino zemlje imajo španski veleposestniki — Kreoli — od tistega časa, ko so zasedli Mehiko evropski Španci. Domače prebivalstvo, Indijci in mešani mestici pa so brez

posesti, najemniki in ročni delavci. Ti se že nad sto let borijo za svoje socialne in državljanske pravice. Čeravno je za Napoleona postala Mehika neodvisna od evropske Španske, vendar so do najnovejšega časa v njej vladali priseljeni španski veleposestniki.

Danes pa se je začel proti njim in proti krivičnemu agrarnemu vprašanju (razdelitvi zemlje) boj, ki zavzema vedno širše kroge. Po vrsti so se polastili vlade v Mehiki zavodniki, najprvo Madero, mehikanski komunistični sanjač, nekak drugi Lenin, za njim pa generala Cazanca, Obregon in sedaj pa učitelj Calles. Ljudstvo je nerazumno, ubožno, z lahkoto so ga pridobili záse, ker so mu obljubili rešitev izpod veleposestniškega jarma. Obenem pa izrabljajo socialno borbo ubogih slojev za svoje pravice, čisto po ruskem boljševiškem sistemu, kateremu je mehikanska uprava za las podobna, za boj proti katoliški Cerkvi. Očitajo ji, da je od začetka mehikanske države do danes podpirala fevdalno veleposestniško nadvlado, da je sokriva uboštva naroda in jo je treba iztrebiti.

Z divjo boljševiško krutostjo zapirajo cerkev za cerkvijo, duhovnike, škofe in vernike, izdajajo državne protiverske zakone, vse pod plaščem, da gre za ljudske pravice. Najnovejši zakoni določajo, da sme imeti vsakih 80.000 katoličanov le eno cerkev in enega duhovnika. Postavili so tudi pod nadzorstvo vse njeno delovanje.

In vendar je ravno katoliška Cerkev tista, ki je za dobe veleposestniškega izrabljanja najbolj branila uboge Indijce in delavce. Katoliški duhovnik Hidalgo je prvi že l. 1810 šel v boj za pravice brezpravnih Indijcev. S tisoči Indijcev je korakal ob zvonjenju zvonov cerkve v Dolores proti glavnemu mestu, a je podlegel. Danes pa framasonska vlada tako nehvaležno plačuje žrtve služabnika iste Cerkve, ki jo tako nečloveško preganja. Žal, da ni upanja na skorajšnjo lepšo bodočnost katoličanov v tej deželi. Prebivalstvo je nevedno, neizobraženo, tako da ne zna samostojno oceniti položaja, voditelji preganjanja pa skrajno kruti boljševiki, ki nevednost in nepripravljenost ljudstva izrabljajo v framasonske, protiverske namene.

Le trije temelji so, ki morejo preprečiti slično usodo katoličanov po drugod: izobrazba, organizacija v katoliških društvih in hitra pravična ureditev socialno gospodarskih razmer.

Sveti Stanislav Kostka. — Življenjepis. Za 200 letnico kanonizacije (31. dec. 1925) spisal Martin Štular, vzgojni vodja v zavodu sv. Stanislava. Str. 176 s šestimi slikami. — O prazniku Vseh svetnikov se bere pri sv. maši Razodetje sv. Janeza: »Potem sem videl veliko množico . . . iz vseh rodov in narodov in jezikov, stoječe pred prestolom božjim vpričo Jagnjeta.« Med temi rodovi in narodi in jeziki smo seveda zastopani tudi Slovani, posebno odlično pa katoliški

Poljaki. V najviharnejši dobi, v 16. stoletju, ko se je luteranstvo z vso silo širilo po Evropi, je dala Poljska Cerkev tri izredne zagovornike katoliške vere, ki so vsak po svoje neizmerno koristili svoji domovini, pa tudi vesoljni Cerkvi: svetega škofa, pozneje kardinala St. Hozija (1504—1579), velikega organizatorja in učenjaka; o. Petra Skargo D. J. (1536 do 1612), slovečega govornika, ter Benjamina med svetniki Stanislava Kostko. Stanislav, ki je umrl v cvetu let, v osem-

najstem letu svojega življenja, je bil tudi v pobožnosti sin svojega naroda: globokočuvstven, postrežljiv, prijazen. Samo srce ga je bilo. Njegova otroško preprosta pobožnost do Marije in sv. Evharistije je že takrat imela čudovito privlačnost do src sodobnikov. zlasti dijakov, in jo ima v nezmanjšani meri še danes. Videli smo že morda kje sliko, kako Stanislava angel obhaja, ali kako mu v boleznih — Marija da Dete božje v naročje; toda posebne razlage v našem jeziku še nismo čitali. Zdaj imamo v tej knjigi tudi slike in temeljit življenjepis, prvi v slovenskem jeziku, obenem pa spisan po najboljših virih; obširnejšega niti Poljaki sami nimajo. S to lepo knjigo tudi mi Slovenci res vredno in dostojno proslavljamo dvestoletnico kanonizacije tega slovanskega svetnika. Očetje Družbe Jezusove, pisatelj, tiskarna v Kranju, vsi so se pošteno potrudili, da so nam podarili to lepo knjigo. Naj bi jo vsi vzgojitelji oskrbeli svojim učencem, starši svojim otrokom kot božičen ali novoleten dar. — Spada pa tudi v knjižnico vsakaga orlovskega odseka, vsakega Kat. prosvetnega društva, vsake Marijine družbe. Od sv. Stanislava se moremo vsi učiti posebno dvojno, v naših časih tako potrebno: ljubiti Marijo in sv. Evharistijo. — Knjiga se dobi pri: Upravi »Glasnika«, Ljubljana, Zrinjskega 9, za nizko ceno: broširan izvod Din 20.— (s pošto Din 21.50), v polplatno vezan Din 25.— (s pošto Din 27.—), v celoplatno Din 30.— (s pošto Din 32.—). — Knjiga ima tudi šest lepih slik in prav lično, izvirno zunanjo obliko iz šole našega velikega umetnika, g. profesorja Plečnika. Sezite po knjigi in berite jo!

Zbrani spisi Ivana Cankarja.
IV. zvezek. »Knjiga za lahkomišne ljudi«. »Tujci«. Uvod in Opombe napisal

Izidor Cankar. Str. XX—352. Založila Nova založba v Ljubljani. Cena: broširana Din 68.—, v polplatno vez. Din 84.—, v polusnje vez. Din 110.—. Četrti zvezek Zbranih spisov Ivana Cankarja, ki nam redno prihajajo po dvakrat na leto kot darilo za božič in veliko noč, obsega dve knjigi. katerih prva je izšla ob koncu leta 1901. in druga v začetku leta 1902. »Knjiga za lahkomišne ljudi« je najbolj revolucionarna knjiga Ivana Cankarja, je najjasnejša in najbolj drzna izpoved filozofskih in socialnih nazorov njegove mladosti. V njej se družijo nietzschejanstvo s socializmom in nihilizmom, a hkrati se tudi oglašajo že prvi glasovi tihe resignacije in domotožja po davnih, zapravljenih idealih. Delo je tedaj, ko je izšlo, vzbudilo veliko senzacijo, a ni danes nič manj zanimivo, ker nam je najbolj plastična slika miselnega sveta, v katerem so živeli naši najnaprednejši duhovi v začetku sedanjega stoletja. Umetniški roman »Tujci«, ki tvori drugi del četrtega zvezka Zbranih spisov, je pravzaprav avtobiografski roman. V nobeni drugi knjigi ni Ivan Cankar tako natančno razkazal svojih življenjskih bojev, nikjer ni tako zvesto opisal lastnih gmočnih težav, ljubezenskih doživljajev ter umetniških dvomov in prevar, kakor v tem romanu; v njem gre »vse precej po resnici«, kakor ga je pesnik sam označil. Ta roman je vrhu tega morda smatrati za najbolje zgrajeno delo med večjimi njegovimi povestmi. Izidor Cankar je kakor doslej tudi v tem zvezku uvodoma podal miselno analizo objavljenega teksta in opozoril na nujno zvezo med pesnikovim pojmovanjem svoje pripovedovalne snovi ter njeno slovstveno formo, v opombah pa je obrazložil postanek obeh del in pokazal literarne posledice, ki sta jih izzvali knjigi v našem slovstvu.

Razpored vsebine 12. številke:

Vri Sloveni! Prava vera bodi vam luč,
materin jezik bodi vam ključ do zveličanske
narodne omike. A. M. Slomšek.

	Stran
Katoliški nacionalizem (Vojteh Čuš)	205
Pri Lužiških Srbih (Dr. Lojze Čampa)	206
O uprizoritvi Drabosnjakove božične igre pred 20imi leti (Dr. Fr. Kotnik)	211
M. Males: Marta (slika)	213
Tatje (Matko Krevh)	213
Dosegla! (Dekle s Senovega)	214
Spomin na ženski kongres na Bledu (Poldka Dolenc)	214
Ženski svet	214
Res, lep je pisan svet (slika)	217
† Micika Črček (slika)	220
S pisanih polj	222
Lepa knjiga	223

„Naš dom“, list za ljudsko prosveto, izhaja vsakega 15. v mesecu. — Urejuje ga Jože Stabèj in na njegov naslov v Mariboru, Aškerčeva ulica št. 22/I, je pošiljati vse rokopise. — Naročnina za vse leto je 20 Din., za inozemstvo po dogovoru, drugače 40 Din. — Uprava je v Mariboru, Aleksandrova cesta št 6/I. — Številka računa pri poštni hranilnici, podružnici v Ljubljani je 13.577. — Za Prosvetno zvezo v Mariboru kot izdajateljico in za uredništvo je odgovoren Jože Stabèj, za Tiskarno sv. Cirila v Mariboru, ki list tiska, Leo Brože, oba v Mariboru.

Salda-konti, štrace,
blagajniške knjige,
amerik. žurnale,
odjemalne knjižice itd.
nudi p. n. trgovinam
po izredno ugodnih cenah
Knjigoveznica K. T. D.
v Ljubljani, Kopit. ul. 6./II.

Prodajalna K. T. D.
(prej Ničman)
— Ljubljana —
(poleg Jugoslov. tiskarne)
ima v zalogi:
Vse pisalne potrebščine,
podobe, molitvenika, sve-
tinje, devocionalije i. t. d.
Svoji k svojim!

Prvi in edini slovenski zavarovalni zavod
Vzajemna zavarovalnica
v Ljubljani

Dunajska cesta št. 17.

Sprejema:

V požarnem oddelku: Zavarovanja vseh poslopij in premakljivih predmetov, ki se poškodujejo po ognju, streli in po eksploziji svetilnega plina, po znano nizkih cenah. — **V življenjskem oddelku:** Zavarovanja na doživetje in smrt v vseh sestavah, zavarovanja na otroško doto, rentna in ljudska zavarovanja pod najugodnejšimi pogoji.

Podružnice:

Sarajevo, Koroščeva ul. 15; Zagreb,
Hatzela ulica 12; Celje, Breg 33 in
Split, Ulica 11. puka.

Ceniki in pojasnila z obratno pošto brezplačno.
Zanesljivi posredovalci se vedno sprejemajo.